

Г. В. Озерова
магістрант ННІ педагогіки
(Магістратура 8.18010020 "Управління
навчальним закладом "Житомирського державного
університету імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: galia-liusia@mail.ru

Сучасні підходи в управлінні навчальним закладом

У статті проаналізовано сутність та особливість сучасних підходів загальноосвітнім навчальним закладом, визначено основні підходи інновацій в освіті. Виокремлено та дана ґрунтовна характеристика аксіологічному, культурологічному та синергетичному підходам. Для сприяння освітньої діяльності рекомендовано запровадження інноваційного планування навчально-виховного процесу загальноосвітніх закладів.

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку України як незалежної держави визначається своєю відкритістю, достатньою прозорістю і вимагає від громадян особистісного ставлення до процесів, що відбуваються в державі. Тенденції демократизації суспільства та певний рівень свободи передбачають творчі пошуки вчителів і керівників закладів освіти, які у мінливому середовищі призводять до появи інноваційних процесів, виникнення, формування та здійснення педагогічних інновацій.

Мета статті. Обґрунтувати особливості сучасних підходів в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом.

Завдання статті. Здійснити теоретичний аналіз сучасних підходів в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом.

Дослідження сучасних науковців щодо управлінської діяльності керівників ЗНЗ ґрунтуються на методології педагогічної інноватики в роботах загального та інноваційного менеджменту (А. Гальчинський, М. Мескон, М. Портер, Ф. Фатхутдінов, Ф. Хміль, Ф. Хедоурі та ін.), у тому числі педагогічного менеджменту (С. Єльнікова, В. Зверєва, Л. Калініна, В. Крижко, В. Маслов, Є. Павлютенков, В. Пікельна, П. Сімонов, Т. Шамова, В. Шаркунова та ін.), менеджменту освітніх інновацій (Л. Даниленко), управління інноваційними процесами в ЗНЗ (Л. Ващенко), психології педагогічного менеджменту (Л. Карамушка, Н. Коломінський) та ін.

Виклад основного матеріалу. Освітня система визначається як відкрита, певною мірою самоорганізуюча, здатна до самопізнання та змін структура [1]. Тому інновації в освіті – це необхідна умова розвитку освітньої системи відповідно до постійно змінюваних потреб суспільства. Інноваційні процеси сприяють, насамперед, збереженню цінностей, і водночас несуть у собі відмову від усього застарілого, тим самим закладаючи основи соціальних змін. Проблема сьогодення – підготовка конкурентоспроможних фахівців, забезпечення їх високого професійного рівня та мобільності, створення умов для максимального розкриття талантів і творчого потенціалу молодих робітників, спонукає до розвитку та оновлення всіх сфер соціального і духовного життя суспільства, потребує якісно нового рівня

професійної освіти, який відповідав би міжнародним стандартам. Щоб забезпечити такий рівень освіти сучасна управлінська діяльність повинна мати інноваційний характер, тому нині у полі зору сучасних керівників навчальних закладів, органів управління освітою, учених і педагогів перебуває питання інновацій в управлінні навчальним закладом та їх співвідношення з традиційними стратегіями навчання. Відповідно до цього, інноваційність має характеризувати професійну діяльність кожного вчителя навчального закладу, тому, що нововведення (інновації) не виникають самі собою, а є результатом наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду [2].

Процес управління навчальним закладом - це реалізація взаємопов'язаних функцій, необхідних для того, щоб сформувати і досягти постановленої мети ЗНЗ. Особливості процесу управлінської діяльності керівника ЗНЗ на сучасному етапі визначаються сукупністю традиційних та появою нових функцій.

Процес управління ЗНЗ має здійснюватись відповідно до таких принципів управління, як: державотворення, науковості, демократизації, гуманізації, цілеспрямованості, плановості, компетентності, оптимізації, ініціативи і активності, об'єктивності в оцінці виконання працівниками ЗНЗ своїх обов'язків, принципу поєднання колегіальності особистою відповідальністю[3]. Способом впливу на учасників управлінського процесу є наукові підходи щодо управління ЗНЗ. До сучасних підходів управління навчальним закладом відносять: системний, синергетичний, гуманістичний, особистісно—зорієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, маркетинговий. Зупинимось на деяких з них.

Акмеологічний. Акме (грец.) означає найвищу ступінь чогось[3] Акмеологічний підхід в управлінні передбачає творче засвоєння і застосування на практиці ідей, які закладені в наукових працях і практичній діяльності педагогів-керівників минулого і сучасності, досягнення у своїй діяльності найвищих результатів. З точки зору акмеології людина виступає як суб'єкт життєдіяльності, який здатний до саморозвитку і творчості, самоорганізації особистого життя і професійної діяльності. В основі саморозвитку і самоорганізації лежить потреба у нових досягненнях, спрямованості до успіху та досконалості, активна життєва позиція, позитивне мислення та віра у свої можливості. У зв'язку з цим акмеологічними цінностями управлінської діяльності Під акмеологічним підходом в системі внутрішкільного управління передбачається забезпечення найвищої результативності в самореалізації суб'єктів внутрішкільного управління.

Аксіологічний підхід. Аксіологія як наука про цінності виступає важливою складовою гуманістичної освітньої парадигми. Звідси цілком природним є застосування аксіологічного підходу до управління інноваційним навчальним закладом, адже цінності освіти визначають і цінності внутрішкільної організації [3]. У концептуальній моделі

гуманістично-зорієнтованого управління цінності визначають стратегію управління інноваційним навчальним закладом.

У культурологічному підході сама культура виступає важливим критерієм якості внутрішкільного управління. В основу цього підходу покладено ідею культури як міру (ступінь) розвитку людини. Нові соціокультурні зміни в освіті зумовили важливість проблем культури управлінської діяльності суб'єктів внутрішкільного управління як однієї з визначальних складових нової концепції управління, що розглядає соціальне управління як важливу складову загальнолюдської культури. Загальновизнаним є факт, що саме культура управління формує ціннісні основи школи, а значить виступає важливою умовою гуманізації внутрішкільного управління [4].

Компетентнісний підхід. В умовах управління інноваційною школою компетентнісний підхід виступає важливим критерієм якості внутрішкільного управління. У своїй моделі ми розглядаємо професійну компетентність як сукупність професійно важливих компетентностей менеджера освіти, які допомагають йому ефективно здійснювати управлінську діяльність. Поряд з комунікативною, інформаційною, розумовою, соціальною, методологічною ми виділяємо людинознавчу компетентність як суттєву складову професійної діяльності керівника і умову переходу на гуманістично-зорієнтоване управління [4].

Синергетичний підхід у системах внутрішкільного управління розглядається як новий спосіб мислення в організації процесів управління школою, пов'язаний з уявленнями про самоорганізацію, саморозвиток педагогічних і управлінських систем, які ґрунтуються на законах синергетики і є спільними для усіх систем [5]. Синергетика допомагає зрозуміти як діють механізми розвитку системи через зміну управлінських структур та зміну освітнього середовища (гуманізація, психологізація освітніх процесів). Отже, сучасний етап розвитку освіти характеризується глобальними нововведеннями, тому актуальною на сьогодні, в аспекті розв'язання поставлених перед освітою задач, є проблема нововведень (інновацій) в управлінні навчальним закладом.

Створення умов для інноваційної діяльності характеризується насамперед організаційно-управлінським та соціально-психологічним забезпеченням успішного запровадження педагогічних інновацій. Окрім того сюди належать кадрові, організаційні, фінансові, інформаційні, технологічні ресурси; дотримання умов, необхідних для ефективного перебігу інноваційних процесів, сприятлива соціально-психологічна атмосфера, готовність вчителя до інноваційної діяльності, подолання опору змінам.

Однак практика управління інноваційною діяльністю свідчить, що навіть найвищий за певних умов результат ще не є показником його ефективності. Ігнорування цільового і ціннісного аспекту таких змін призводить до формалізму в результатах інноваційної діяльності. Тому суттєву роль в успішному управлінні нововведеннями відіграють ціль, засоби управлінського впливу, функціональний склад, організаційні структури,

технології та підходи, які визначають характер планування нововведень, їх організацію, керівництво та контроль. Особливе значення у цих процесах має стратегія управління інноваційною діяльністю, яка визначає вектор- розвиток інноваційної інфраструктури, забезпечує пріоритети інноваційної діяльності, сприяє розвитку інноваційного клімату в школі. При цьому плановість, прогнозованість та системність є суттєвими показниками якості змін. До важливих умов ефективного управління інноваційною діяльністю відносять визначення і ранжування довгострокових цілей управлінських та педагогічних процесів у навчальному закладі; формування стратегії й довгострокового плану розвитку відповідно до визначеної гіпотези; постійне оцінювання та критичний розгляд можливих шляхів досягнення поставлених цілей; запровадження тих чи інших актуальних інновацій; вибір об'єктів управління та поступове здійснення управлінських рішень, які забезпечують ефективну адаптацію до несподіваних змін процесів управління, навчання, виховання і розвитку, професійного і творчого зростання кадрів тощо. Слід зазначити, що серед важливих управлінських функцій в організації інноваційної діяльності у наукових джерелах визначено операційно-управлінські та соціокультурні, які створюють сприятливу внутрішкільну інноваційну атмосферу. Ефективність управління такою діяльністю забезпечується узгодженням дій та цілей шкільної організації з діями та цілями кожного члена педагогічного колективу, сприятливими комунікаціями та адаптивністю і гнучкістю організаційних структур школи. Особистісно - зорієнтований підхід до управління педагогічним працівниками, які здійснюють інноваційну діяльність стає провідним.

У нинішній складний період розвитку та розбудови системи національної освіти, сучасність вимагає реорганізації управлінської діяльності, професійної готовності педпрацівників до впровадження інновацій, пошуку нових науково-методичних підходів до технологічного забезпечення освітнього процесу, що протікає за умов відкритості школи, залучення громадськості до вирішення нагальних освітніх проблем.

Інформатизований, інноваційний освітній простір спонукає методичні служби до збагачення та оновлення змісту й форм методичної роботи, створення варіативного, поліфункціонального науково-методичного середовища, що забезпечить умови розкриття творчого потенціалу суб'єктів освітнього процесу, збагачення їх професійного досвіду, вдосконалення компетентнісного рівня.

Висновки. З огляду на окреслене, у нинішній складний період розвитку та розбудови системи національної освіти, сучасність вимагає реорганізації управлінської діяльності, професійної готовності педагогічних працівників до впровадження інновацій, пошуку нових сучасних підходів до технологічного забезпечення освітнього процесу, що протікає за умов відкритості школи, залучення громадськості до вирішення нагальних освітніх проблем.

Список використаних джерел та літератури

1. Гершунский Б. С. Готово ли современное образование ответить на вызовы XXI века? / Гершунский Б. С. // Педагогика. – 2001. - № 10. – С. 3-12.
2. Ничкало Н. Науково-методичне забезпечення – ключова умова розвитку системи / Неля Ничкало // Проф.-техн. освіта. – 2006. – №2. – С. 12–13.
3. Сучасні новітні технології управління. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source>
4. Шамова, Т. И. Педагогический анализ урока в системе внутришкольного управления / Т. И. Шамова, Ю. А. Конаржевский ; под ред. С. И. Архангельского. — М.: МГПИ им. В. И. Ленина, 1983—100 с.
5. Шамова Т. И. Управление образовательными системами : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Шамова Т. И., Третьяков П. И., Капустин Н. П. ; под. ред. Т. И. Шамовой. — М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.—320 с.

Г. Озерова

**Особенности инновационных подходов к управлению
общеобразовательным учебным заведением**

В статье проанализированы сущность и особенность современных подходов общеобразовательным учебным заведением, определены основные подходы инноваций в образовании. Выделены и дана основательная характеристика аксиологического, культурологического и синергетического подходов. Для содействия образовательной деятельности рекомендуется введение инновационного планирования учебно-воспитательного процесса общеобразовательных учреждений.

G. Ozerova

In the article essence and feature of modern approaches are analysed by general educational establishment, basic approaches of innovations are certain in education. It is distinguished and this sound description to axiology, culturological and synergistic approaches. For the assistance of educational activity the input of the innovative planning of educational-educator process of general establishments is recommended .